

Skipulagsstofnun
Jón Ágúst Jónsson
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 3.3.2025

Málsnúmer: 202502-0007

AEP/BK/IAS/OKV

Efni: Ferðapjónusta á Laxárbakka í Eyja og Miklaholtshreppi, matskyldufyrirspurn

Vísað er í erindi frá Skipulagsstofnun, dagsett 3. febrúar 2025, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar um matskyldufyrirspurn vegna ferðapjónustu á Laxárbakka í Eyja og Miklaholtshreppi.

„Laxárbakki resort ehf., f.h. landeiganda jarðarinnar Laxárbakka á sunnanverðu Snæfellsnesi, í Eyja- og Miklaholtshreppi, áformar uppbyggingu ferðapjónustu þar sem gert er ráð fyrir 45 herbergja hóteli, heilsumiðstöð, veitingastað, þjónustu- og starfsmannahúsi og allt að 19 stakstæðum frístundabyggðarhúsum. Gert er ráð fyrir að uppbygging verði í áföngum. Unnið er að tillögu að nýju deiliskipulagi fyrir svæðið og um leið tillögu að breytingu á Aðalskipulagi Eyja-og Miklaholtshrepps 2018-2038.“

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matskyldufyrirspurnina og gerir alvarlegar athugasemdir við fyrirhugaða uppbygginu á þessum stað.

Gróður

Svæðið er hluti af Mýrum-Löngufjörum, tillögu Náttúrufræðistofnunar fyrir framkvæmdaáætlun náttúruminjasrár, m.a. vegna votlendis.

Svæðið er á núgildandi náttúruminjasrá og um það segir:

214. Löngufjörur, Borgarbyggð (áður Hraunhr.), Eyja- og Miklaholtshreppi (áður Eyjahr. og Miklaholtshr.), Kolbeinsstaðahreppi, Snæfellsbæ (áður Staðarsveit), Mýrasýslu, Snæfellsnessýslu. (1) Fjörur og grunnsævi ásamt strandlengju, eyjum og skerjum frá Ökrum og Hvalseyjum í Borgarbyggð vestur fyrir Sauratjörn í Eyja- og Miklaholtshreppi og Snæfellsbæ, svo og Sauratjörn sjálf auk Laxárbakkaflóa og Glámsflóa. (2) Grunnsævi, víðáttumiklar leirur, sandfjörur og fitjar, auk fjölda eyja og skerja. Blautir brokflóar. Afar mikilvægt svæði fyrir fuglalíf.

Mikið, samfelld, lítið raskað votlendi er sunnan Laxár en það er hluti af Laxárbakkaflóa, sem er nefndur í lýsingu svæðisins á náttúruminjasrá. Vistgerðakort Náttúrufræðistofnunar gerir vistgerðum á svæðinu ekki góð skil en á kortinu flokkast drjúgur hluti votlendisins til mólendisvistgerða. Hér er þó um að ræða

votlendi sem ýmist eru forblautir flóar eða votlendi ríkt af runnum, og er það staðfest í náttúrufarsskoðun úttektaraðila, en þekkt er að slíkar aðstæður eða gróðursamsetning valdi flokkunarskekkjum við myndflokkun gervitunglagagna eins og kemur fram á bls. 21-23 í ritinu Vistgerðir á Íslandi (Jón Gunnar Ottósson o.fl. 2016). Til eru staffærð og uppfærð gróðurkort af svæðinu sem byggð eru á eldri gögnum (Náttúrufræðistofnun Íslands 2023, viðmiðunarmælikvarði 1:25.000) sem gefa til kynna að flóar séu ríkjandi vestan til innan þess. Helstu gróðurfélög votlendisins eru: V8 – klófífabláberjalyng-fjalldrapi; V5 – vetrarkvíðastör; og í minna mæli blanda af flóa- og mýragróðurfélögum með U19 – mýrastör/stinnastör-tjarnastör. Þessi gróðurfélög hafa sökum bleytu og mikillar þekjuhlutdeildar runna verið erfið í myndflokkun. Þær vistgerðir sem eru sambærilegar þessum gróðurfélögum eru brokflóavist og runnamýravist á láglandi. Báðar vistgerðir hafa mjög hátt verndargildi og runnamýravist er á lista Bernarsamningsins yfir vistgerðir sem þarfnast verndar.

Austast á svæðinu, inn til landsins, flokkast votlendi sem mýrar, þ.e. U5/V5 sem er mýrastör í bland við vetrarkvíðastör, U8 – mýrastör-gulstör og U12 – mýrafinningur-mýrastör. Gróðurfélögin samsvara einna helst starungsmýravist en vistgerðin hefur mjög hátt verndargildi og er á lista Bernarsamningsins.

Melholt, sem eru fornt sjávarset, eru einkum vestast við ströndina og á þeim eru mela- og mólendisvistgerðir ríkjandi.

Þar sem kort yfir votlendi stærra en 2 ha, sem heyrir undir 61. gr. laga um náttúruvernd, byggir alfarið á vistgerðakortinu er votlendi sem nýtur sérstakrar verndar mjög vanmetið fyrir þetta svæði.

Úttekt á náttúrufari vegna framkvæmdarinnar gefur líklega góða mynd á þeim votlendisvistgerðum sem finnast á svæðinu. Úttektin fór þó fram fremur snemma sumars sem er ekki ákjósanleg fyrir tegundagreiningu æðplantna.

Fyrirhugaðar byggingar eru meira og minna í votlendi ef frá er talið það sem fyrirhugað er að byggja á melholtunum vestast á svæðinu. Vegir og göngustígar munu þvera votlendi. Austast á svæðinu og nær Laxá, þar sem m.a. eru fyrirhuguð þjónustuhús og starfsmannahús hefur votlendi verið ræst fram að hluta en lítil ummerki eru um að það hafi verið nytjað. Ljóst er að fyrirhugaðar framkvæmdir á svæðinu munu hafa verulega neikvæð áhrif á samfelld, víðfeðmt og lítið raskað votlendi með mjög hátt verndargildi.

Fuglar

Úttekt á fuglalífi á Laxárbakka er með öllu ófullnægjandi. Í fyrsta lagi vantar alla aðferðalýsingu og ekki er ljóst hvar fuglar voru taldir né hversu lengi. Það verður að teljast ólíklegt að á jafn stóru og óröskuðu svæði og er til athugunar hafi einungis sést 56 í fuglar í tveimur vettvangsathugunum. Til að hægt sé að leggja mat á úttekt á fuglalífi þurfa aðferðir að vera teknar fram, hversu stórt svæði var talið og hversu lengi talningin stóð. Auk þess er mikilvægt að mat á þéttleika fugla nái yfir nógu stórt svæði til þess að hægt sé að meta með nokkurri vissu þéttleika fugla á svæðinu og mikilvægi þess. Rannsóknir frá Íslandi sýna að meðalþéttleiki þúfuttittlinga í votlendi er 364 einstaklingar á km² og það að einungis 10 þúfuttittlingar hafi sést ber þess ekki merki að stórt svæði hafi verið til athugunar¹.

Svæðið sem um ræðir, er að megninu til votlendi sem er yfir viðmiðunarmörkum um 2 ha, og nýtur því lagalegrar verndar. Rannsóknir á Íslandi hafa sýnt að áhrif af mannvirkjum, svo sem húsum og vegum, ná langt úr fyrir jaðar húsanna sjálfra eða allt að 200-250 m. Þó svo að húsum sé komið fyrir á þurrari svæðum munu áhrifa húsanna, ásamt öðrum mannvirkjum sem þeim fylgja, gæta á stóru svæði af

votlendi auk þess sem fjöldi gistirýma ber það með sé að umferð manna muni stórauðkast um svæðið og valda þar með aukinni truflun og raski á fuglalífi^{2,3}.

Samkvæmt uppdrætti munu frístundahús, veitingastaður og heilsumiðstöð öll rísa á þurrlendisvæðum við ströndina. Við ströndina eru víðáttumiklar leirur en á svæðinu eru margar ábyrgðartegundir, bæði þær sem nýta leirurnar og landið, en þá er miðað við að $\geq 20\%$ af Evrópustofni viðkomandi tegundar nýti Ísland til varps eða komi hér við á ferðum sínum. Meðal ábyrgðartegunda Íslands eru langflestir vaðfuglar sem hér verpa en vart hefur orðið við fækkun hjá þeim og munu nokkrar tegundir bætast við á válista fugla við næstu uppfærslu hans (Náttúrufræðistofnun, óbirt gögn). Því er gríðarlega mikilvægt að hlífa vaðfuglaríkum svæðum við raski af þessu umfangi. Og þó að þéttleikinn sé mestur í votlendinu þá hefur það jákvæð áhrif á fæðuframboð langt út fyrir mörk sín og því má gera ráð fyrir að þónokkuð varp sé á melholtunum einnig, þá einkum tegundir sem kjósa sér slíkt land líkt og sandlóa og tjaldur sem og t.d. heiðlóa sem verpur yfirleitt ekki í blautustu mýrunum. Því ætti alls ekki að brjóta upp slíka mósáík búsvæða með því að byggja á “þurrum” blettum.

Svo virðist vera af uppdrætti að veitingastaður og fjölnotabygging sé innan við 500 m frá Róthamri (athugið misræmi milli staðsetningar á korti í matsskyldufyrirspurn og örnefnasjá (<https://ornefnasja.lmi.is/mapview/?application=ornefnasja>) þar sem segir í skýrslunni að sé hreiður hafarna. Óheimilt er að fara innan við 500 m frá hreiðri hafarna á varptíma nema með sérstöku leyfi frá umhverfisráðherra og því er þessi staðsetning uppbyggingar óheimil samkvæmt lögum. Sama má segja um nestisaðstöðu sem er fyrirhuguð. Uppbygging þessara mannvirkja verður óhjákvæmilega til þess að umferð manna nálægt arnarhreiðinu mun stórauðkast sem getur haft veruleg neikvæð áhrif á afkomu og heilbrigði fuglanna.

Samkvæmt uppdrætti er stefnt að uppbyggingu á þýrlupalli á þurrlendisvæði innan framkvæmdarsvæðis. Þessi þurrlendisblettur er þó umkringdur votlendi og líklega um 2 til 4 km frá hafarnarhreiðinu. Líklegt er að umferð þýrla muni hafa mikil áhrif á verpandi fugla á svæðinu, bæði vegna hávaða og umferðar. Þetta gæti valdið því að fuglar fælast og mögulega haft áhrif á hegðun og jafnvel varpárangur. Auk þess er þekkt að stærri tegundir eins og ernir verða fyrir áflugi af loftförum s.s. flugvélum og þýrlum⁵. Því þarf að vera skýrt hver flugleiðin er og að hún forðist röskun á hreiðri hafarnar og einnig sé gert ráð fyrir umtalsverðum áhrif á verpandi fugla í næsta umhverfi við þýrlupallinn.

Þó svo að mótvægisáðgerðir séu jákvæðar munu þær að litlu sem engu leyti bæta upp fyrir þau óafturkræfu áhrif sem uppbygging sem þessi mun hafa á fuglalíf á svæðinu.

Svæðið sem um ræðir er eins og segir í matsskyldufyrirspurn meðal annars innan mikilvægra fuglasvæða, á náttúruminjakrá sem aðrar náttúruminjar og auk þess tilnefnt til B hluta náttúruminjakrár. Hér fer ekki á milli mála að svæðið hefur gífurlegt mikilvægi þegar kemur að fuglalífi og náttúru. Svæðið er að mestu leyti óraskað og stór hluti þess votlendi. Umfangsmikil uppbygging eins og hér er lögð til myndi án efa hafi veruleg neikvæð áhrif á fuglalíf á svæðinu, þar sem hún myndi fela í sér búsvæðaeyðingu, jaðaráhrif á búsvæði nálægt miklum fjölda mannvirkja og aukna truflun vegna umferðar fólks. Að öllum líkindum verða þau áhrif veruleg, þó svo að annað sé tekið fram að mati framkvæmdaraðila sem metur áhrifin „neikvæð en óveruleg”.

Sú staðreynd að það er hafarnaróðal þarna rétt hjá ætti svo eitt og sér að útiloka alla uppbyggingu við ströndina. Þá ætti ekki að koma til greina að þarna verði umferð þýrla á þeim árstímum sem fuglar eru viðkvæmastir (varp- og fartíma).

Náttúrufræðistofnun er algjörlega mótfallin uppbyggingu af þessum toga og umfangi á þessu verðmæta lífríkissvæði og því skal hún tvímælalaust fara í mat á umhverfisáhrifum.

Virðingarfyllst,

Ingvar Atli Sigurðsson

Jarðfræðingur

Heimildir:

1. Jóhannesdóttir, L., Arnalds, Ó., Brink, S., & Gunnarsson, T. G. (2014). Identifying important bird habitats in a sub-arctic area undergoing rapid land-use change. *Bird Study*, 61(4), 544–552. <https://doi.org/10.1080/00063657.2014.962481>
2. Pálsdóttir, A.E., Alves, J.A., Gill, J.A., Pálsson, S., Méndez, V. and Gunnarsson, T.G. (2024), Introduction of summer houses into semi-natural habitats: impacts on ground-nesting birds. *Anim Conserv*, 27: 648-658. <https://doi.org/10.1111/acv.12938>
3. Pálsdóttir, A. E., Gill, J. A., Pálsson, S., Alves, J. A., Méndez, V., Þórisson, B., & Gunnarsson, T. G. (2022). Effects of overhead power-lines on the density of ground-nesting birds in open sub-arctic habitats. *Ibis*, 164, 1257-1264. <https://doi.org/10.1111/ibi.13089>
4. Kristinn Haukur Skarphéðinsson, Borgný Katrínardóttir, Guðmundur A. Guðmundsson og Svenja N.V. Auhage 2016. *Mikilvæg fuglasvæði á Íslandi*. Fjölrit Náttúrufræðistofnunar Nr. 55. 295 s. rafræn útgáfa leiðrétt í nóvember 2017. http://utgafa.ni.is/fjolrit/Fjolrit_55.pdf.
5. Washburn, Brian & Begier, Michael & Wright, Sandra. (2015). Collisions Between Eagles and Aircraft: an Increasing Problem in the Airport Environment. *Journal of Raptor Research*. 49. 192-200. 10.3356/rapt-49-02-192-200.1.